

16+

Мімі

Літаратура і мастацтва

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

№ 34 (5243) 25 жніўня 2023 г.

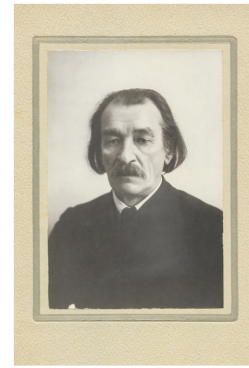
ISSN 0024-4686

Радасць,
сяброўства,
падтрымка
стар. 4

Пра што
спявае
Майстар?
стар. 12

Таямніцы
падарожжаў
«Вянка»
стар. 14

Харэаграфічны сімвал краіны

Фота Лізаветы Голад.

Нацыянальныя абрады і мелодыі, харэаграфічныя пастаноўкі «Беларускія мадоны», «Камарынская», «Пава», «Гусарыкі», «Субота», лірычныя народныя песні, дынамічныя інструментальныя кампазіцыі... Цыкл летніх канцэртаў «Губернатарскі сад» у Александраўскім скверы каля тэатра імя Янкі Купалы ў мінулую суботу прадоўжыў Беларускі дзяржаўны акадэмічны заслужаны харэаграфічны ансамбль «Харошкі». Імпровізаваная сцэна побач з добра вядомым усім мінчанам фантанам «Хлопчык з лебедзем» стала выдатнай пляцоўкай для выступлення ў спякотны летні дзень.

Праграмай «“Харошкі”. Лепшае», якая складаецца з нумароў з залатога фонду калектыву, легендарны ансамбль адкрыў свой 50-ы канцэртны сезон. За дзесяцігоддзі сцэнічнай дзейнасці ансамбль «Харошкі» стаў своеасаблівым брэндам, адным з сімвалаў Беларусі. Харэаграфічны ансамбль быў узнагароджаны прэміяй Ленінскага камсамола, атрымаў Дзяржаўную прэмію Беларусі, стаў заслужаным калектывам Беларусі. Сродкамі сучаснай харэаграфіі «Харошкі» робяць значны ўклад у захаванне беларускага танцавальнага фальклору, сцэнічнае ўвасабленне яго найлепшых традыцый і ўзораў, узбагачаюць духоўную скарбніцу беларускага народа. Юбілейны канцэртны сезон Дзяржаўнага акадэмічнага харэаграфічнага ансамбля «Харошкі» толькі пачаўся. Наперадзе шмат яркіх, самабытных танцавальна-тэатралізаваных нумароў і цікавых сустрэч з гледачамі.

«Ёсць адно пачуццё, што завецца

Штогод у нашу краіну з розных куткоў свету з'яджаюцца літаратары, каб узяць удзел у Дні беларускага пісьменства. Геаграфія шырокая: краіны постсавецкай прасторы, блізкае і далёкае замежжа. Беларусы заўжды рады сустракаць гасцей, тым больш калі яны нясуць мастацкае Слова. Напярэдадні свята пісьменства прадстаўляем творы некаторых з іх, перакладзеныя на родную мову.

Салімі ХАТЛАНІ
(Рэспубліка Таджыкістан)

Мой Таджыкістан

Заветны светлы край наш на зямлі —
гэта ты!

Дзе мы калісьці юнымі былі — гэта ты!
Радзіма наша, вечная вясна,
Герояў памяць свята захавала!
У бітвах жорсткіх іх нямала пала,
А памяць продкаў — вечная яна!

Радзіма наша!
Вечная любоў!
Святло надзеі нашай, нашай веры!
Таджыкістан, зямля маіх бацькоў,
Табе я прысягаю зноў і зноў
І так хачу, каб ты аб гэтым ведаў!

Таджыкістан, імчыш у будучыню ты!
Гарант свабоды нашай — гэта ты!
Тваю мяжу надзейна закрываем,
І дом свой для нашчадкаў захаваем!
Бо дом наш — гэта ты і толькі ты!

Радзіма наша!
Вечная любоў!
Святло надзеі нашай, нашай веры!
Таджыкістан, зямля маіх бацькоў,
Табе я прысягаю зноў і зноў,
І так хачу, каб ты аб гэтым ведаў!

Жыццё

Жыццё сваё хачу з табой звязаць,
Хоць я не ідэал, што там казаць.
Ды зразумеў, што ты адна мне трэба,
З табой хачу жыццё пабудаваць.

Калісьці стрэў цябе я на бяду!
Другой такой прыгожай не знайду!
І я цябе прашу са мной застацца,
Я на край свету за табой пайду!

Жыццё не цукар, ёсць і горыч там,
І ўсё ж яно за ічасце будзе нам!
Хачу сваё жыццё з табой правесці,
Сваё каханне я табе аддам!

Хоць стрэў цябе калісьці на бяду,
Другой такой прыгожай не знайду!
І я цябе прашу са мной застацца,
Я на край свету за табой пайду!

О, каханая, што пакінула казку маю

О, каханая, што пакінула казку маю,
У чьёй казцы ты чужаземкаю зараз
блукаеш?
Днём агульнае нашай радзімы я памяць
тваю назаву...
Дзе ж той шлях, на якім я калісьці цябе
напаткаю?

Подых ветрыку летняга,
кроплі дажджу на акне,
Водар першы вясновы адразу ж
табе адсылаю...
Ты без голасу зараз, таму што адна,
без мяне,
Голас сэрца свайго я табе
адаслаць абяцаю!

Голас сэрца майго...
Ну, а ў ім мае вешчыя сны,
Тыя сны ты пазнаеш і ў абдоймы
заклучыш з ахвотай...
Аб радзіме, аб першым каханні
напамняць яны,

Абаронаю стануць табе ад тугі
і самоты.

Пазіраюць з надзеяй на шлях смутку
поўныя вочы мае,
Ты калісьці пайшла ім у пошуках марных
спакою...
О, каханая, як жа цяпер мне цябе
не стае!

О, калі ж будзе дзень і мы стрэнемся
зноўку з табою?!

О, каханая, што пакінула казку маю,
Ты павязана пугамі нормаў,
чужых меркаванняў...
Я той казачнік, што стварае апошнюю
казку сваю,
І ў той казцы цябе я зраблю
каралевай каханья!

Бадзяга

З тугой назаўсёды павязаны,
Мой лёс — падавацца прэч
І з марамі неадвизнымі
Шукаць цікавых сустрэч.

Бадзяга я адзінокі,
Маўклівы і чарнавокі.

А сэрца ў грудзях калоціцца,
Хоць я яго так берагу.
Бо сэрцу каханья хочацца,
А я ад каханья бягу.

Бадзяга я адзінокі,
Маўклівы і чарнавокі.

Я крокамі мару мераю,
Чужую зямлю пазнаю.
Нясу ў сваім сэрцы веру я
І шчырую песню сваю.

Бадзяга я адзінокі,
Маўклівы і чарнавокі.

Слёзы твае

Кроплі вясновага дожджыку —
слёзы твае.
Ранкам расінкі на ружах — слёзы твае.
Трывожна дрыжаць на вейках
слёзы твае,
У стомленым сэрцы хаваюцца
слёзы твае...
Не толькі ад ічасця здараюцца
слёзы твае.

Каханья твайго прыстанішча стылае
ад тугі,
Усё зацярушана попелам сэрца тваё
ад тугі.

Агонь твайго позірку згаснуў ад сумы
і ад тугі,
Часта заснуць не можаш начамі ты
ад тугі...
І дожджыкам з хмаркі сыплюцца слёзы
твае ад тугі.

Калісьці радасці слёзы з вачэй каханай
цяклі,
І мы, як адзінае цэлае, у час той
ічаслівыя былі.
І нават слабасці любай мяне
ў палон узялі,
Каханья яе парывы ў сад мяне
райскі вялі...
Калі ж тыя слёзы ічаслівыя з бурлівай
наводкай сплылі?..

Няма ў мяне стымулу інішага,
як толькі з табою быць,
Няма падарунка лепшага, як толькі
з табою быць.
Няма суцяшэння сардэчнай, чым толькі
з табою быць,
Сусвету не будзе лепшага, чым той,
дзе з табою быць!
Мне слёзы твае, горкія і радасныя,
да скону ў сэрцы насіць...

З таджыксай.
Пераклад Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Улугбек ЕСДАЎЛЕТ
(Рэспубліка Казахстан)

Ёсць перыяды ў мяне душэўнага спакою,
Жыць прыемна, ды і пішацца
з ахвотай...
А бываюць дні, дзе ўсё не так і ўсё не тое,
Нібы трэснула люстэрка з пазалотай.

У хвіліны гневу джаліць я магу стралою
з лука,
Магу шабляй вострай над галовамі
бліснуць.
Але доўга ў гневе быць — самота
і дакука,
Лепш спыніцца і віна салодкага глынуць.

Без шчыта мае пачуці,
маё сэрца без даспехаў
І душу шчыміць у прадчуванні
блізкае бяды.
І здаецца, хтосьці блізка ад мяне
надоўга з'ехаў,
І магчыма, што ніколі ўжо
не вернецца сюды.

Часам на сябе нібыта збоку пазіраю,
Зразумець спрабую: моцна я змяніўся
альбо не?..
Я сабе дарую віны, хоць другіх за
іх караю...
Так залівае сабака свае раны на спіне.

У агні я не згараю, на вадзе плыву
без страху,

Я — уцёс, і мора хваляй аб мяне
штодзённа б'е...
У агні я не згараю, на вадзе плыву
без страху
Нібы льдзіна, толькі льдзіна днём
вясновым растае..

Не выходзь за паэта, краса маладая,
Каб затым не застацца ўдавой.
Бо як толькі натхненне яго пакідае,
Рызыкуе паэт галавой.

Не вядзіся, дзяўчына, на славу паэта,
Бо скандальнай бывае яна.
І навошта табе аддувацца за гэта,
Ці ж твая ў тым, дзяўчына, віна?

Бо паэт і вятрам і маланкам адкрыты,
Яму хочацца полымем быць.
Але ў полімі гэтым так хутка
згарыш ты,
Як не зможаш паэта забыць.

Яго вершаў пяшчота хай цябе
не падмане,
Лепш табе іх зусім не чытаць!
Будзеш доўга брысці ты ў суцэльным
тумане,

А паэт будзе ў неба ўзлятаць!

Ідылія

Не ў доме, а ў садзе я сёння пасплю,
Вы мне пасіяліце кілім на зямлю.
На ім не прастыну, бо лета навокал,
А шолахі, гукі начныя люблю.

Вось птушка па цьмяным небе імчыць,
Вось Месяц за хмарку прылёт адпачыць.
Вось зоркі начны карагод пачынаюць,
Каб сэрца маё хоць крыху падлячыць.

За садам арык свае воды нясе
І ноч з прахалодай брыдзе пакрысе.
Дай сад мне ў сабе і ў табе разабрацца,
Каб ранкам прайсці басанож па расе,
Каб шолах лістоты гаворкай мне стаў,
Каб ветрык мне штосьці на вуша
шаптаў.

Дай сад мне хоць крышку свайго
чараўніцтва,
А я б табе ўсё за такое аддаў!

Таму сёння ў садзе паспаць я магу
І ў сэрцы чароўную ноч зберагу.
А ранкам, як мама карову падоіць,
Я з саду дамоў басанож прыбягу.

З казахсай.
Пераклад Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Зульфія ХАНАНАВА
(Рэспубліка Башкартастан,
Расійская Федэрацыя)

Дзе Вы?
Імя якое прысудзілі мне?
Хто я такая ў Вашым сшытку лёсу?
Сустрэчная, што ценом праміне,
ці рэч звычайная,
што не шкада да стосу?
Мелодыя няспетая?
Ці не —

малітва я, забытая малітва...
Такая развярэдзіць і кране,
душу такая разгарне нібыта.
А можа, інішае прысвоілі імя?
Лучына светлая
...таксама надыходзіць.
Падкова на дарозе, можа, я?
Ды хопіць мне гадаць,
кажу ўжо: годзе!
Няхай падкова ржавая,
няхай!
Няхай
забыўся на дарозе хтосьці!
Галоўнае не гэтае, бадай.
Галоўнае —
дзе зараз ягамосці?

«Выдавецкія валы так марудна ходзяць, а падагнаць іх не можа нават крытыка»

Пра што пісалі беларускія пісьменнікі расійскаму літаратуразнаўцу

Імя, асоба Аляксандра Іванавіча Аўчарэнкі былі добра вядомыя ўдзельнікам беларускага літаратурнага працэсу ў 1960—1980-я гады. Нарадзіўся ён у студзені 1922 года ў Туркестанскай АССР у сяле Грыгор’еўка (цяпер тэрыторыя Кыргызскай Рэспублікі). Закончыў Маскоўскі педагагічны інстытут імя Н. К. Крупскай. Доктар філалагічных навук. Працаваў у Інстытуце сусветнай літаратуры. Загадваў сектарам Поўнага Збору твораў М. Горкага ў 1965—1988 гг. Вельмі шмат пісаў пра нацыянальныя літаратуры Савецкага Саюза. Відаць, ці не найболей — пра творчасць беларускіх празаікаў. Двума выданнямі (у 1971 і 1978 гг.) выйшла яго манаграфія «Сучасны беларускі раман». Шмат сіл і часу Аляксандр Іванавіч аддаў працы ў Савецкай па беларускай літаратуры Саюза пісьменнікаў СССР. Усе гэтыя акалічнасці і накладвалі пячатку на стасункі Аляксандра Іванавіча з беларускімі пісьменнікамі, найперш — з вядомымі і сёння стваральнікамі беларускай прозы другой паловы ХХ стагоддзя.

Дочкі літаратуразнаўца — доктар філалагічных навук Вольга Аляксандраўна, спецыяліст па партугальскай і англійскай літаратуры, перакладчык, і Алена Аляксандраўна, журналіст-міжнароднік, — беражліва захоўваюць творчую спадчыну, архіўныя матэрыялы, звязаныя з іх бацькам. Дзякуючы Вользе Аляксандраўне і Алене Аляксандраўне, удалося пазнаёміцца з лістамі беларускіх пісьменнікаў, адрасаванымі Аляксандру Аўчарэнку. Хто быў сярод яго

У гэты дзень у Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбудзецца агульнагарадскі ўрачысты вечар, прысвечаны юбіляру.

Рады будзем бачыць Вас на гэтай урачыстасці...»

Ёсць і такі ліст ад народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна, але без даты: «Дарагі Аляксандр Іванавіч! Ад усяго сэрца жадаю, каб год, у які мы ўваходзім, быў для цябе плённым і шчаслівым.

Аляксандр Аўчарэнка.

руская проза» ў часопісе «Наш сучасны» — дванаццаты нумар за 1970 год. Тады ў полі зроку крытыка аказаўся раман «Снежныя зімы».

Іван Навуменка звяртаўся да Аляксандра Аўчарэнкі ў той час, калі Інстытут літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі рыхтаваў дзесяцітомны Збор твораў народнага пісьменніка Беларусі Івана Мележа. Сапраўды, у архіве маскоўскага даследчыка захоўвалася некалькіх эпісталаў ад Мележа. А яшчэ — кнігі з аўтаграфамі, агульны здымак. На фатаграфічнай выяве: Аўчарэнка, Мележ і Навуменка. На зваротным баку — цёплы і крышачку іранічны надпіс Івана Паўлавіча: «Аляксандр Іванавіч, бачыце, як засяроджана слухае Вас І. Мележ і як рашуча ён настроены. Пра што гаворыць гэты рашучы выгляд, чым ён «пагражае»? Вось загадка»

На памяць пра сустрэчу ў Мінску. Да новых сустрэч! І. Мележ. 13. 10. 73. Мінск». З аўтаграфамі ў сямейным архіве Аўчарэнкаў — раман І. Мележа «Мінскі напрамак».

Свае кнігі дарылі Аляксандру Аўчарэнку і Івану Чыгрынаў (мінскае выданне «Плачу перапёлкі» ў перакладзе на рускую мову; і кніга, і аўтаграф — з 1975 года), і Анатолю Кудравец («Сачыненне на вольную тэму»: разам з кнігай Анатоля Паўлавіча адправіў кароткі лісток: «...Высылаю Вам даўно абяцаную кнігу. Выдавецкія валы так марудна ходзяць, а падагнаць іх не можа нават крытыка. Буду рады пачуць пра кнігу Ваша важнае слова. Усяго Вам найлепшага. Анатолю Кудравец. 5.06. 85 г.»

Лісты Івана Гаўрылавіча Чыгрынава болей разгорнутыя, у іх навідавоку жаданне падзяліцца развагамі, перажываннямі... У снежні 1978 года аўтар раманаў «Апраўданне крыві» і «Плачу перапёлкі» дасылае крытыку навагодняе віншаванне... Але паслявае сказаць у паштоўцы і пра тое, што «Я Вас доўга чакаў ў Амерыцы, меркаваў, разам выступім ва <неразбор> універсітэце. Цяпер вось, пасля трохмесячнага знаходжання там, вярнуўся дахаты. Наноў прызвычайваюся да ўсяго ранейшага. Шкада толькі, што моцна паадстаў у пісанні. Увогуле, пісьменніцкі час, так званы «чысты», што называецца, сыходзіць у пясок і тады, калі рыхтуешся ехаць некуды, і тады, калі знаходзішся там, ну,

адпаведна, і тады, калі вяртаешся ад некуль, а пасля абжываешся... Словам, наспеў час садзіцца за стол.

У нас усе чакаюць Ваш артыкул у «Новым мире» № 12.

А што з выступленнем у «Правде»? Вы ж збіраліся выступіць там з артыкулам...

Мы тут вылучылі Вас перад інстанцыямі на атрыманне звання заслужанага работніка культуры БССР...»

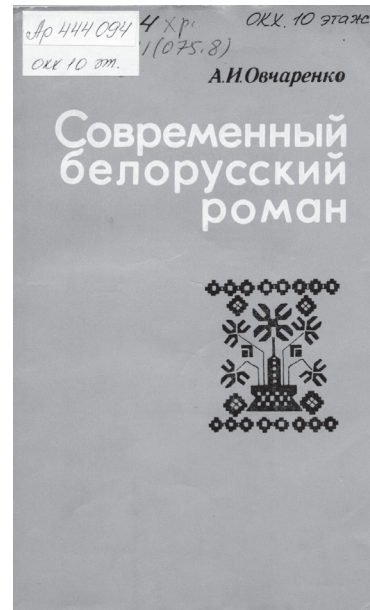
З аднаго з лістоў вынікае, што А. Аўчарэнка чытаў беларускую прозу і ў арыгінале, на беларускай мове. У 1983 годзе «Маладосць» друкуе — у трох нумарах — раман Івана Чыгрынава «Свае і чужыны». Беларускі празаік адпраўляе Аляксандру Іванавічу нумары «Маладосці»... І піша крытыку, якому давярае: «...Вы заўсёды чыталі мае раманы ў арыгінале, дык і цяпер вырашыў паслаць Вам часопісы... Будзе здароўе (Чыгрынаў ведаў, што ў яго адрасата былі праблемы са зрокам. — К. Л.) і ахвота — прачытайце.

Даўно я Вас не бачыў. Але вось у нас гавораць пра сумеснае пасаджэнне савета па беларускай літаратуры і савета па перакладах. Можа быць, да нас нават прыедзеце. Хаця, канешне ж, кожнаму правінцыялу хочацца ў Маскву.

Я Вас абдымаю і кланяюся жонцы. Не хварэйце. Ваш Іван Чыгрынаў. 23. 3. 83 г. Мінск».

У лютым 1986 года Іван Гаўрылавіч падрабязна піша пра падрыхтоўку да чарговага пісьменніцкага з’езда. І выказвае спадзяванне, што Аляксандр Іванавіч прыедзе ў Мінск... Напрыканцы заўважае: «Чытаю выступленні Алены Аляксандраўны ў «Комсомолке». Перадавайце ёй прывітанне». Размова — пра дачку Аляксандра Іванавіча, на той час журналістку «Комсомольской правды» Алену Аўчарэнка.

...Час паказвае, што для паўнавартаснага развіцця нацыянальнай літаратуры заўжды патрэбны шырокія стасункі, увага да здзейснага з розных бакоў.

Творчасць вядомых беларускіх літаратараў Івана Шамякіна, Івана Чыгрынава, Анатоля Кудраўца, Івана Мележа, іх паплекнікаў складалася ва ўмовах, калі ад напісанага, надрукаванага быў розгалас. Ён складваецца з розных фарматаў. І савецкае, рускае літаратуразнаўства адыгрывала ў гэтым працэсе істотную ролю.

Кастусь ЛЕШНІЦА

карэспандэнтаў? Максім Танк, Іван Шамякін, Іван Мележ, Іван Навуменка, Іван Чыгрынаў, Анатолю Кудравец, Аркадзь Савелічаў... Зірнем на рукапісныя і машынапісныя старонкі некаторых лістоў, якія ішлі з Мінска.

Іван Пятровіч Шамякін: «Дарагі Аляксандр Іванавіч! Хутка я дакроўчу да сваіх 60. З сумам набліжаюся да юбілейных урачыстасцей. Адна радасць — надзея на сустрэчу з сябрамі, з добрымі людзьмі.

Буду шчаслівы бачыць цябе на вечары і за святочным сталом. Іван Шамякін». Відавочна, што на тыя самыя ўрачыстасці афіцыйна запрашае Аўчарэнку і кіраўнік пісьменніцкага саюза Максім Танк (ліст яго датаваны 19 студзеня 1981 г.): «Паважаны Аляксандр Іванавіч! 30 студзеня 1981 года народнаму пісьменніку Беларусі, дэпутату Вярхоўнага Савета СССР, старшыні Вярхоўнага Савета БССР, члену-карэспандэнту Акадэміі навук БССР, лаўрэату Дзяржаўнай прэміі СССР і БССР Івану Пятровічу Шамякіну спаўняецца 60 гадоў.

Мне званіла А. І. Часнакова, што ты зрабіў артыкул пра мой раман. Вялікі дзякуй!

Але ў мяне яшчэ адна просьба (сквапны чалавек!): скажы, калі ласка, сваё важнае слова ў «Роман-газете». Гусеў і Пацыенка <неразбор> што парадуюць мяне выданнем да майго юбілею, бясследна зніклі і мне невядомы лёс майго дзіцяці. Іван Шамякін». Што да артыкула, то, пэўна, размова — пра артыкул Аляксандра Аўчарэнкі «Голас памяці» (надрукаваны 28 студзеня 1981 года ў «Літаратурной газете»). Публікацыя — як водгук на змешчаны ў «Дружбе народов» напрыканцы 1980 года раман Івана Шамякіна «Возьму твою боль». Гэты ж твор выйшаў і ў «Роман-газете», але крыху пазней. І ўсё ж — у юбілейны для беларускага пісьменніка год... А. Аўчарэнка пра творчасць Івана Шамякіна пісаў і ў манаграфіі «Сучасны беларускі раман», і ў пасляслоўі да кнігі «Сэрца на далоні», якая выйшла ў перакладзе на рускую мову ў Маскве ў 1969 годзе. А яшчэ ў артыкуле «Сучасная бела-

Збіраючыся на балъ разам з Маргарытай, не грэбуйце дрэс-кодам

«Фантастычная казка для дарослых па матывах аднайменнага рамана Міхаіла Булгакава» ў афішы Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра юнага глядача з'яўляецца тым спектаклем, які прыцягне ўвагу на пачату сезона ў верасні. Сама назва «Майстар і Маргарыта» інтрыгуе: як можна ўвасобіць гэты складаны твор у тэатры, які працуе з глядачом, чый жыццёвы і тэатральны досвед няспелы? Але тут прыйдзе адкінуць некаторыя стэрэатыпы.

Першы пра тое, што ТЮГ — дзіцячы тэатр. Гэта не зусім так! І спачатку трэба звярнуць увагу на ўзроставае абмежаванне: пастаноўка для тых юных асоб, каму ад шаснаццаці і вышэй. То-бок, для тых, хто ўмее чытаць і здолее рабіць гэта ўдумліва, каб спасцігнуць таямніцы містычнага рамана Булгакава. А чытаць, прынамсі, пажадана. Бо ўвасобіць вялікі раман на сцэне — не самая простая задача заўсёды. Таму публіка, для якой паход у тэатр — свята, няхай развітаецца з другім стэрэатыпам: літаратурны твор і тэатральны — не адно і тое ж, мала таго, кожны рэжысёр можа прапанаваць сваё прачытанне рамана. Нездарма «Майстра і Маргарыту» даволі часта бяруцца ўвасабляць у тэатры з таго самага моманту, як упершыню ў СССР сваю пастаноўку прапанаваў славетны Юрый Любімаў — яна прайшла выбухова ў Маскоўскім тэатры на Таганцы і стала эталонам рэжысёрскага прачытання рамана з пункту гледжання спалучэння змету і формы. Але былі і іншыя варыянты, і нават у Мінску ставілі Булгакава. Мне, напрыклад, давялося бачыць дагэтуль некалькі «Майстроў і Маргарыт», і кожны раз гэта быў іншы спектакль.

Напэўна, таму, што кожны Булгакава ўспрымае па-свойму: раман шматузроўневы, ужо хаця б таму, што ахоплівае некалькі эпох, зямны і тонкі свет існавання чалавека і яго духу, паказвае людскую мітусню і страці, сярод каторых і каханне, якое людзі звычайна схільны рамантызаваць. Таму пра ажыццяўленні пастаноўкі заўсёды ёсць выбар, на чым зрабіць акцэнт. Тое ж і ў нашым ТЮГу — тут тым больш прыйшлося выбіраць з некалькіх сюжэтных ліній, каб у выніку пакінуць менавіта рамантычную гісторыю адносінаў Майстра і Маргарыты: як для юных глядачоў.

Пастаноўку ажыццявіла Таццяна Самбук, запрошаная ў якасці рэжысёра разам з кампазітарам Дар'яй Гарбузняк з Масквы. У іх наладжана супрацоўніцтва з Верай Паляковай-Макей, якая цяпер з'яўляецца дырэктарам ТЮГа. «Майстра і Маргарыту» яна захацела бачыць у тэатры зусім невыпадкова і прызналася: адчувае, што гатова да ролі Маргарыты, перажыўшы асабісты боль і страту каханага чалавека. Менавіта яна і ўвасабляе на сцэне Маргарыту — а ў дадзенай

Палякова-Макей даўно супрацоўнічае з праектам «ТрыТфармаТ» (Таварыства Тэатральных Працаголікаў), які вылучаецца спробамі працаваць з класікай нетрывіяльным чынам.

Так і тут, вельмі нетрывіяльна: ад Булгакава засталася ўсяго адна лінія — каханьне, дзеля чаго пастаралася Таццяна Самбук, якая сама стварала інсцэніроўку. Зусім маладая дзяўчына, напэўна, робіць адпаведна разуменню пажаданняў свайго пакалення, акрамя таго, улічвала фармат і запыт з боку тэатра. Але містычны дух, закладзены Булгакавым, немагчыма абыйсці. І героі — носьбіты гэтага духу ў спектаклі.

Дзеянне спачатку адбываецца нібыта па-за часам і прасторай, нейкі абстрактны свет для дваіх. Таму і сцэнаграфічнае рашэнне (мастак Дар'я Волкава) адпаведнае — гэта Сусвет творчага чалавека, дзе пануюць літары, словы, радкі. І яшчэ ў ім ёсць кніга Майстра, якую ён стварыў дзякуючы каханай: цёмная дошка прасторы, спісаная белай крэйдай (кнігі жывуць не толькі ў матэрыяльным надрукаваным выглядзе, яны каштоўныя найперш сэнсам). Яркім акцэнтам у гэтай прасторы становяцца жоўтыя мімозы, якія несла Маргарыта пры першай сустрэчы з Майстрам. Сымвалічна, бо мімоза — увасабленне сонца і святла. Але букет апынаецца

горадам. Белы халат развяваецца над цёмным светам, а яна нібыта лунае над аблокамі — рашучая, гатовая на ўсё дзеля сваёй мэты, перамагае час, прастору ды законы гравітацыі, каб дасягнуць сваёй мэты. Гэта на-самрэч прыгожа і захапляльна.

Але кульмінацыйнай становіцца жудасная чорная каранацыя Маргарыты (ох, магільны холад ідзе па скуры ад гэтай сцэны) і балъ у Воланда. Вось навошта вам спатрэбіцца чорныя строй пры паходзе ў тэатр: на гэты балъ запрошаны ўсе! Усе павінны быць гатовыя рабіць справаздачу за сваё жыццё. Усе зададуць сабе пытанне: ці магу прэтэндаваць на спагаду? Ці заслугоўваю давання?

Інтэрактыў, уплечены ў канву спектакля, — з выхадам у залу, з пытаннямі да тых, хто трапіць пад увагу Валанда і яго служак — Азээла, Кароўева і Бегемота (так, яны мілыя, абаяльныя, дасціпныя, у кожнага свой характар). Запалілася святло — і ўсе як на далоні, кожны ў зале павінен быць гатовы адказаваць за ўласныя ўчынкi.

Той выпадак, калі сімвалізм і містыцызм Булгакава падмацоўваюцца рэжысёрскімі метафарамі. І адчуваецца імкненне стварыць «варушняк»: акрамя Майстра, спявае яшчэ Азээла. Але гэта нумар пра філасофію, дабро і зло на зямлі. Праекцыя хронікі на белы экран сцэны паказвае нам усю боль зямлі з трагедыямі, якія чыняць і перажываюць людзі: удары стыхій, ад якіх немагчыма ўратавацца, жудасныя выбухі, войны, разбурэнне і заспусценне... Як і апісана ў Бібліі, да якой Булгакаў звяртаўся праз такіх герояў, як Іешуа і Понцій Пілат: варыянт пісьменніка пасля прачытання кнігі так і хочацца параўнаць з арыгіналам. А тут гэтай часткі рамана няма наогул.

Хіба што... Воланд разумее, што канчатковы прысуд закаханым вынесе той, хто па-над зямной мітуснёй. І пасланец з іншага вымярэння прыносіць вестку: закаханыя не заслужылі раю, але разам здабываюць вечны спакой.

Напрыканцы закаханая пара спявае дуэтам: гэта спроба збалансаваць драматычны фінал (героі ж паміраюць), але гучыць тэма вечнага кахання, што надае нейкі аптымізм. Бо не трэба, каб «юны» глядач выходзіў са спектакля ў змрочным настроі. Але тое, што ён будзе выходзіць адтуль з пытаннямі — дакладна. І найперш гэтыя пытанні будуць тычыцца

на зямлі — надта трывожнымі падаюцца кветкі Майстру... На яго ролі прызначаны два артысты — Сяргей Лапаніцын і Генадзь Гаранскі, — у якіх задача не толькі драматычнага ўвасаблення героя, ёсць і дадатковая нагрузка. Лінія Майстра і Маргарыты развіваецца паводле Булгакава — крыху запаволена спачатку, калі ідзе расповед пра іх знаёмства. Але каб глядач не засумаваў, у дзёу ўрываецца музыка: Майстар спявае! Нечакана... Але ж чаму і не?

«Музычныя паўзы» ў гэтым спектаклі дапамагаюць перабіць манатоннасць рытму, закладзенага напачатку. Але не толькі яны. Некаторыя рэжысёрскія знаходкі (ці амаль трукі) таксама робяць сваю справу для ашаламляльнага эфекту, які ўраджае публіку. Не, ну чаго ж, Булгакаў сам адкрыў для гэтага браму, прыдумавшы фантасмагарычныя сцэны і герояў нечалавечага свету — нячыстай сілы. Маргарыта ўсведамляе, з якой сілай звязалася. Воланд і яго света здаюцца мілымі і цікавымі — ці не так дзейнічаюць спакусы ў чалавечым свеце? Можа быць, нездарма ў спектаклі, які збольшага ідзе ў абстрактным вымярэнні, гэтыя героі

паказаны ў больш рэальным антуражы, падобным на кватэру, пазбаўленую жыльцоў (хоць канцэптually яно тут магло быць інакш)? Так і хочацца сказаць: людзі, будзьце пільныя, яны побач!.. Булгакаў праз гэтых герояў імкнецца паказаць пэўны кантэкст, які бачыў і адчуваў. Тут яго няма, але вельмі хочацца зразумець, што стаіць за справамі Воланда — а ён жа таксама вечны і толькі чакае, дзе правесці свой чарговы балъ... Некаторыя рэжысёры раней рабілі стаўку на эфектнае шоу Воланда, пераносіўшы дзеянне ў залу, а ў нас (паколькі трэба працаваць на іншую лінію) «ваў-эфект» дасягаецца праз палёт Маргарыты над

самога бессмяротнага рамана, бо нішто не дазволіць паглыбіцца ў яго лепш, чым чытанне. Можа, гэта і трэба было даказаць?

Ларыса ЦІМОШЫК
Фота Ганны ШАРКО

Палац Пацёмкіна. Крычаў.

Блакітная крыніца. Слаўгарад.

Фэстываль. Радамля.

Край магутнага льва і сівога Дняпра

Адкрыць для сябе сваю радзіму, якая значна шырэйшая за межы вашага горада ці пасёлка, можна самым прыемным спосабам — праз вандроўніцтва. Беларусь — невялікая еўрапейская краіна са старажытнай гісторыяй і багатымі традыцыямі, цудоўнай прыродай і дзіўнай архітэктурай, якая па культурнай і гістарычнай каштоўнасці не саступае сусветным шэдэўрам. Найбольш значныя аб'екты апісаны ва ўсіх даведніках, і турысты выбіраюць менавіта іх.

Але ў Беларусі шмат цікавых і не менш прывабных месцаў, пра якія ведаюць нямногія. Яны здольныя здзіўляць нават спрактыкаванага вандроўцу.

Магілёўская абласная бібліятэка збірае інфармацыю пра найбольш цікавыя месцы рэгіёна і на іх аснове стварае паўнатэкставыя базы даных, якія знаёмяць гасцей з турыстычным патэнцыялам Магілёўшчыны. Рэсурсы размешчаны на сайце абласной бібліятэкі і ўсіх публічных бібліятэк Магілёўскай вобласці.

Краязнаўчая база даных «Турыстычная карта Магілёўшчыны» прадстаўляе ўнікальны ў геаграфічных, гістарычных і культурных адносінах усходні рэгіён Беларусі: населеныя пункты з найбагацейшай гісторыяй,

крыніца, размешчаная на малой радзіме Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь недалёка ад аграгарадка Александрыя Шклоўскага раёна, найстарэйшы батанічны сад і дэндропарк Еўропы, закладзены ў Горках у 1849 годзе мастаком і архітэктарам Анджэла Кампіні, самая буйная крыніца Беларусі — Блакітная крыніца ў Слаўгарадскім раёне, масавае паломніцтва да якой адбываецца на Мядовы Спас — 14 жніўня. Тысячы людзей з усіх куткоў Беларусі і Расіі жадаюць апрабаваць на сабе цудоўную сілу святой вады і гэтага жыватворнага месца.

У міжрэччы Ольсы і Друці на тэрыторыі Клічаўскага і Бялыніцкага раёнаў размешчаны заказнік «Астравы Дулебы». Гэта ўнікальнае месца для Еўропы, дзе на тэрыторыі ў 26 600 гектараў прырода захавалася ў першапачатковым выглядзе!

У гады Вялікай Айчыннай вайны тут базіраваліся Магілёўскі падпольны абкам партыі Беларусі, штаб ваенна-аператыўнай групы партызанскіх злучэнняў. У вёсцы Усакіна створаны мемарыяльны комплекс, які ў жніўні 2021 года адкрылі пасля маштабнай рэканструкцыі.

Магілёўшчыну неафіцыйна называюць фестывальнай. У кожным раёне распрацаваны ўласныя культурныя брэндзі: музычныя і тэатральныя форумы, фестывалі народнай культуры, старажытных рамёстваў і нацыянальнай кухні, велікасвяцкія балі і рыцарскія турніры, незвычайныя экалагічныя святы.

На беразе Чыгрынскага вадасховішча ў Быхаўскім раёне традыцыйна ў ліпені праводзіцца міжнароднае музычна-спартыўнае свята «Вялікая бард-рыбалка», куды прыязджаюць вядомыя аўтары і выканаўцы, аматары рыбнай лоўлі, лазні і актыўнага адпачынку з Беларусі і Расіі.

У старажытным Мсціславе, які называюць беларускім Суздалем, арганізуюцца свята сярэднявечнай культуры «Рыцарскі фэст» — увасабленне старажытнасці і традыцый рыцарства на тэрыторыі Беларусі. У аграгарадку Радамля Чавускага раёна на месцы паселішча славянскага племя радзімічаў штогод праводзіцца аўтэнтычны этнафэстываль «У госці да радзімічаў». Яркім відовішчам свята з'яўляецца тэатралізаваная праграма, дзе прадстаўляецца побыт радзімічаў IX стагоддзя з песнямі, карагодамі, здабычай жывога агню, стральбой з лука, рэканструкцыямі старажытных абрадаў.

У якасці дадатку да «Турыстычнай карты Магілёўшчыны» створаны цыкл відэаролікаў: «Храм Казанскай іконы Божай Маці ў Баркалабаве», «Замкавая гара — гарадзішча ў Мсціславе», «Пакуцце — зямля шапавалаў», «Крычаўскі канёк», «Александрыя збірае сяброў», «Боркі: месца памяці і смутку», якія размешчаны на YouTube-канале бібліятэкі. Рэсурс дапоўнены фатаграфіямі і каардынатамі размяшчэння аб'екта на Яндекс-карце.

Праект «Малая радзіма. Вёсачкі з вялікай гісторыяй» знаёміць з той матэрыяльнай і духоўнай спадчынай, якую нам пакінулі продкі ў сельскіх населеных пунктах Магілёўшчыны, якія наўрад ці ўвойдуць у асноўныя турыстычныя маршруты, але, безумоўна, будуць цікавымі.

Напрыклад, у некалі вялікай вёсцы Выгранка Краснапольскага раёна дзейнічае ўнікальны праваслаўны храм — царква Дзмітрыя Растоўскага, пабудаваная без адзінага цвіка. Праектаваў храм архітэктар

Помнік агурку. Шклоў.

Барталамея Растрэлі — аўтар архітэктурнага ансамбля Смольнага манастыра і Зімягга палаца ў Пецярбургу. Цікава, што ў 1986 годзе прыхаджане заўважылі на вобразе прападобнага Серафіма Сароўскага светлую пляму, якая нагадвала клубісты дым, і палічылі гэта дрэнным знакам. У хуткім часе здарылася трагедыя на Чарнобыльскай АЭС. Вакол Выгранкі ўтварылася зона адсялення, хаця сама вёска не так моцна пацярпела, там да гэтага часу жыве больш за 40 сем'яў.

Усё большую папулярнасць набывае гастронамічны турызм. Знаёмства са стравамі народнай кухні, спосабамі і прыёмам іх прыгатавання, народным застольным этыкетам становіцца важнай часткай праграмы знаходжання замежных турыстаў у нашай краіне і жыхароў Беларусі ў іншым рэгіёне.

З кулінарнымі традыцыямі Магілёўскай вобласці знаёміць база даных «Гастронамічны турызм». Напрыклад, з раздзела «Кулінарныя фестывалі. Гастрэфэсты» можна даведацца, што ў Шклове — агурочнай сталіцы Беларусі — амаль дваццаць гадоў запар у жніўні праводзіцца рэгіянальнае «Свята агурка». У горадзе нават устаноўлена бронзавая скульптурная кампазіцыя «Агурок» — своеасаблівы талісман горада. Каб забяспечыць сабе фінансавы дабрабыт, дастаткова пацярці кішэнню агурка.

У базе даных «Гастронамічны турызм» прадстаўлены кулінарныя брэндзі, аўтэнтычныя рэцэпты страў кожнага рэгіёна Магілёўскай вобласці, а таксама літаратурная гастронамія: стравы нацыянальнай кухні і старадаўнія рэцэпты іх прыгатавання, зафіксаваныя ў творах мастацкай літаратуры.

Партызанскі лагер. Усакіна.

Адзін з самых важных набыткаў, які ёсць у кожнага чалавека, — успаміны. Мы самі ствараем моманты, з якіх складаецца наша жыццё. Падарожжы робяць яго цікавым і насычаным, даюць магчымасць адзіцца ад паўсядзённай руціны, убачыць унікальныя мясціны, архітэктурныя і прыродныя помнікі, лепш даведацца пра гісторыю, культуру рэгіёна і краіны, атрымаць яркія эмоцыі і новыя ўражанні. Виртуальныя праекты Магілёўскай абласной бібліятэкі раскрываюць для вас турыстычны патэнцыял Магілёўшчыны, дапамогуць вызначыцца з маршрутам, з карысцю правесці вольны час і атрымаць асалоду ад падарожжаў.

Сардэчна запрашаем на Магілёўшчыну!
Галіна ДЗЯТЛАВА,
галоўны бібліятэкар Магілёўскай абласной бібліятэкі
Фота даслана аўтарам

Рыцарскі фэст. Мсціслаў.

помнікі ваеннай гісторыі і радавыя сядзібы, старажытныя манастыры і храмы, музеі і этнаграфічныя вёскі, маляўнічыя прыродныя ландшафты, чым жыхары Магілёўшчыны бяскожна ганарацца і жадаюць прадэманстраваць сваім гасцям.

Архітэктурная спадчына ўсходняй Беларусі, безумоўна, варта ўвагі падарожнікаў: ансамбль Свята-Мікольскага манастыра XVII ст. у Магілёве, Бабруйская крэпасць XIX ст., Ратуша XVIII ст. у Шклове. Асабліва цікава выклікае велічны палацава-паркавы комплекс у аграгарадку Жылічы Кіраўскага раёна, поўнаасцю адрэстаўрыраваны да 2023 года. Гэта адзіны стопакаёвы палац на беларускіх землях, які па сваёй прыгажосці і маштабе не саступаў Нясвіжскай рэзідэнцыі Радзівілаў. Спадчыну старажытнага роду Булгакаў прадстаўляе база даных «Жыліцкі Версаль», пасля знаёмства з якой вы абавязкова захочаце пабываць у палацы.

Немагчыма абысці ўвагай палац князя Пацёмкіна ў Крычаве, студэнцкі гарадок Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай акадэміі ў Горках, узведзены ў 40-я гады XIX ст. пад кіраўніцтвам італьянскага архітэктара Анджэла Кампіні, выбітны помнік духоўнасці XIV ст. — Пустынскі Свята-Успенскі мужчынскі манастыр у Мсціславе...

Імкліва набывае папулярнасць экалагічны турызм, а на Магілёўшчыне ёсць унікальныя помнікі прыроды і культурна-этнаграфічныя тэрыторыі: Трафімава

